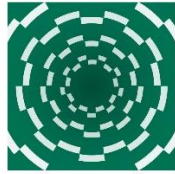

Vilniaus
universitetas

Lietuvos
mokslo
taryba

Mediavaikai

Vilniaus universiteto mokslininkų projekto „Nuotolinis vaikų ugdymas pandemijos dėl COVID-19 metu: grėsmės bei galimybės ekosisteminiu požiūriu“ finansuojamo LMTLT (sut.nr. S-COV-20-11) pagrindiniai rezultatai ir rekomendacijos

Projekto trukmė: 2020 m. birželio mėn. – 2020 m. gruodžio mėn.

Projekto vykdytojai: dr. Roma Jusienė (projekto vadovė), dr. Ieva Adomaitytė Subačienė, Virginija Būdienė, dr. Jolita Buzaitytė-Kašalynienė, dr. Gražina Gintilienė, dr. Sigita Girdzijauskienė, dr. Vaiva Grabauskienė, dr. Rūta Praninskienė, Erika Ruschhoff, dr. Vaiva Schoroškienė, dr. Irena Stonkuvienė, dr. Vaidotas Urbonas, Jovita Žėkaitė, Edita Baukienė, dr. Rima Breidokienė, Kęstutis Dragūnevičius.

Dėl COVID-19 pandemijos paskelbus karantiną per trumpą laiką turėjo persiorientuoti visa švietimo sistema, mokinių ugdymo procesas buvo perkeltas iš betarpiškos į nuotolinio ugdymo formą. Šis nenumatytas ir staigus pokytis paveikė mokinių, tėvų, mokytojų sąveikas ir vaidmenis ugdymo procese, ugdymo aplinką, turinį ir pobūdį. Įvairių sričių bei krypčių – edukologijos, psichologijos, socialinio darbo, sociologijos ir medicinos – mokslininkai vykdo bendrą tyrimo projektą, kurio tikslas – išanalizuoti nuotolinio ugdymo iššūkius ir galimybes ugdymo procesui ir jo dalyviams (vaikams, tėvams, ugdytojams), mokinių fizinei ir psichikos sveikatai, saugumui bei mokymosi sėkmei.

Šiam tikslui pasiekti buvo atliktas dviejų etapų kiekybinis ir kokybinis tyrimas, kuriame dalyvavo daugiau nei pusantro tūkstančio 6–14 metų amžiaus vaikus turinčių tėvų, beveik trys šimtai mokytojų ir daugiau nei trys šimtai 11-14 metų amžiaus mokinių. Taip pat atlikta kitų mokslinių tyrimų bei švietimo politikos situacijos analizė. Išsamiai projekto rezultatai pristatomi projekto vykdytojų parengtoje mokslo studijoje. Čia pateikiami svarbiausi mokslininkų grupės viešosios politikos siūlymai.

Daugiau informacijos apie projektą, svarbiausias tyrimo išvadas ir jų pagrindu suformuluotos rekomendacijos bei mokslo studija bus skelbiama www.mediavaikai.lt, www.fsf.vu.lt

Vilniaus universiteto mokslininkų projekto „Nuotolinis vaikų ugdymas pandemijos dėl COVID-19 metu: grėsmės bei galimybės ekosisteminiu požiūriu“ finansuojamo LMTLT (sut.nr. S-COV-20-11) pagrindiniai rezultatai ir rekomendacijos, 2020

PAGRINDINIAI REZULTATAI

- Organizuojant nuotolinį mokymąsi pavasarį buvo susidurta su nemažai techninių bei technologinių problemų, tačiau išmokus naudotis tam tikromis programomis, įvedus taisykles, kaip bus organizuojamas darbas, komunikuojama su mokyklos bendruomene, identifikavus silpniausias grandis ir joms kylančias problemas rudenį sugrįžus į mokyklas bendruomenės geriau buvo pasiruošę nuotolinio ugdymo būtinybei. Technologinių problemų sprendimas skatino bendruomeniškumą, mokytojų, mokinių, tėvų bendradarbiavimą bei pagalbą vieni kitiems.
- Trečdalis pradinų klasių mokytojų (36 %) ir ketvirtadalis pagrindinio ugdymo mokytojų (26 %) nepalankiai ir labai nepalankiai vertino nuotolinį mokymą kaip ugdymo formą, o palankiai ir labai palankiai vertino tik apie 14 % pradinų klasių mokytojų ir beveik 20 % pagrindinio ugdymo mokytojų. Palankiau nuotolinį ugdymą vertinę mokytojai pasižymėjo didesniu saviveiksmingumu.
- Beveik pusė pradinukų tėvų (46 %) ir daugiau nei trečdalis (38 %) penktų-aštuntų klasių mokinių tėvų nepalankiai ir labai nepalankiai vertino nuotolinį mokymą kaip ugdymo formą, o palankiai ir labai palankiai – atitinkamai 24 % ir 26 % tėvų. Nuotolinis mokymasis kaip ugdymo forma patrauklesnė vyresnių klasių mokinių tėvams ir patiems vyresniems mokiniams.
- Nuotolinis mokymas kaip ugdymo forma pasiteisino: daliai gerai besimokančių ir motyvuotų mokinių; daliai specialiųjų ugdymo poreikių turinčių vaikų; silpniau besimokantiems vaikams, kurie sulaukė tėvų pagalbos; nedrąsiems, uždariems, mažesnio socialumo mokiniams; mokiniams, kuriems dėl fizinių aplinkos ribojimų (pvz. apsunkintas susisiekimas) ar dėl sveikatos problemų sudėtingiau atvykti į mokyklą.
- Nuotolinis mokymas kaip ugdymo forma sukėlė mokymosi sunkumų: mokiniams iš socialinės rizikos veiksnius patiriančių šeimų; specialiųjų ugdymo(si) poreikių turintiems mokiniams; silpniau besimokantiems mokiniams; gerai besimokantiems, bet tinkamo socialinio bei akademinio grįžtamojo ryšio negaunantiems mokiniams; penktų klasių mokiniams; mokiniams, besirengiantiems pereiti į kitą ugdymo etapą.

- Tėvų įsitraukimas, apimantis ne tik pagalbą vaikui namuose, bet ir tėvų bendradarbiavimą su mokytojais, mokyklos administracija bei švietimo pagalbos specialistais, buvo pagrindinis veiksnys turintis įtakos pradinukų nuotolinio mokymosi sėkmei karantino metu, tačiau tokios tėvų pagalbos ir tėvų bendradarbiavimo su mokykla, ypač su Vaiko gerovės komisija, nepakako užtikrinant mokymosi sėkmę vaikams, kuriems nustatyti specialūs ugdymosi poreikiai bei vaikams, kurie auga socialinės rizikos veiksnius patiriančiose šeimose.
- Padidėjo visų mokyklos bendruomenės narių – mokinių, tėvų, mokytojų, – skaitmeninis raštingumas. Tačiau liko neišspręstų akademinės etikos ir skaitmeninio etiketo problemų: nesąžiningumas atsiskaitant, jungimosi su vaizdo kameromis problemos, teikiamo grįžtamojo ryšio trūkumas ir kt. Šie skaitmeninės etikos iššūkiai mažino mokinių motyvaciją mokytis.
- Nuotolinis ugdymas bei karantinas pandemijos dėl COVID-19 metu apribojo mokinių bendravimo ir socialinio gyvenimo galimybes, tai pablogino vaikų emocinę savijautą, motyvaciją mokytis, įsitraukimą. Nuotolinis ugdymas menkai suteikia galimybę ugdyti(s) asmenybines, socialines, emocines kompetencijas.
- Nuotolinio ugdymo metu elektronines patyčias patyrusių vaikų skaičius mažesnis (7 %) nei patiriančių patyčias mokykloje (15 %). Nuotolinio ugdymo metu patyčias patiria mažiau mokytojų (12 %) nei įprastinio ugdymo metu (20 %). Tačiau nuotolinio ugdymo metu susidurta su papildomais trukdžiais ir problemomis – pašalinių asmenų prisijungimu, dalijimusi netinkamo turinio vaizdo medžiaga ir pan.
- Ženkliai pailgėjo ne tik naudojimas įvairiais IT prietaisais mokymosi tikslais, bet ir laisvalaikiui bei pramogoms skiriamas ekranų laikas. Bendrai prie ekranų leidžiamas laikas, lyginant su ankstesnių tyrimų duomenimis, padvigubėjo, o rudenį prie ekranų leidžiamas laikas pramogoms ar laisvalaikiui išliko ilgesnis nei iki karantino, kas siejasi su prastesne vaikų emocine savijauta bei didina kompulsyvaus (probleminio) naudojimosi internetu riziką. Ilgėjant bendram ekranų laikui daugėja vaikų somatinių simptomų (galvos, pilvo, akių ir kitokių skausmų, nuovargio) bei mažėja miego trukmė ir bendra miego kokybė, mažesnis fizinis aktyvumas.
- Remiantis vaikų ir tėvų apklausa, padaugėjo vaikų galvos skausmų, regėjimo sutrikimų ir nutukimo. Šie sutrikimai siejosi su ilgesne ekranų trukme, mažesniu fiziniu aktyvumu, prastesne emocine

savijauta. Nutukimą turintys vaikai dažniau turi emocinių, elgesio ir mokymosi sunkumų. Galvos skausmus patiriantys vaikai daugiau nerimauja dėl galimybės užsikrėsti virusu.

- Daugiau nei trečdalis vaikų emocinė būsena ar elgesys karantino metu pavasarį pablogėjo. Vaikai, kurių emocinė būsena ar elgesys pablogėjo, daugiau laiko leido prie ekranų, buvo mažiau fiziškai aktyvūs, mažiau laiko leido lauke, jų miego režimas buvo nenuoseklus, o jų tėvai jautė didesnę įtampą. Emocinė būsena ar elgesys labiau pablogėjo vaikams, kurie iki karantino turėjo emocinių ar elgesio problemų.
- Sumažėjo neformaliame ugdyme dalyvaujančių vaikų skaičius. Neformalaus ugdymo užsiėmimus lankantys vaikai prie ekranų praleidžia mažiau laiko, jų fizinė ir psichikos sveikata geresnė, o noras mokytis ir mokymosi pasiekimai didesni.

REKOMENDACIJOS IR SPRENDIMAI

1. Sutelkti nacionalinio ir savivaldybių lygmens tarpinstitucines pajėgas švietimo prieinamumui ir kokybei gerinti, jaunosios kartos ugdymo(si), socialinei, sveikatos, emocinei, kultūrinei gerovei ir atsparumui patyčioms bei manipuliacijoms didinti.
2. Inicijuoti ir įvykdyti integralią visų valdymo lygmenų (nacionalinio, savivaldybių ir mokyklų lygmens) strateginių vadybos ir komunikacijos ypatingomis sąlygomis kompetencijų plėtros programą.
3. Sukurti ir įdiegti integralią tolygiosios mokymosi internetu prieigos (įrangos, ryšio, ugdymo priemonių) sistemą, ypatingą dėmesį skiriant mokiniams, kuriems kyla pavojus būti atskirtiems nuo nuotolinio mokymosi platformų, ir padidinti mokytojų skaitmeninio raštingumo bei nuotolinio ugdymo kompetencijas.
4. Garantuoti vienos mokymosi platformos nemokamą prieigą visoms švietimo įstaigoms, sukuriant nacionalinę platformą arba kompensuojant komercinės platformos naudojimo išlaidas.
5. Sukurti ir įdiegti vaikų švietimo prieinamumo, mokymosi pažangos, ugdymosi praradimų ir spragų stebėjimo sistemą.

6. Įdiegti individualias intervencines mokymosi spragų mažinimo priemones ir jas deramai finansuoti.
7. Siekiant visiškai neuždaryti švietimo įstaigų, įdiegti priemones, didinančias mokytojų ir kito švietimo įstaigų personalo saugumą kontaktinio ir mišriojo ugdymo proceso metu; mokytojus aprūpinti techninėmis apsaugos priemonėmis.
8. Jei epidemiologinė situacija leidžia, mokyklų neuždaryti visiškai, tik sumažinti klases (ypač miestuose) ir išplėtoti pagalbos mokytojams ir mokiniams sistemą: skirti mokytojų asistentus, padidinti psichologinės, socialinės bei emocinės pagalbos prieinamumą mokiniams ir jų šeimos nariams bei mokytojams.
9. Parengus reikiamas priemones ir rekomendacijas, skatinti mokytojus bei pagalbą teikiantį ugdymo įstaigų personalą nuolat bendrauti ir bendradarbiauti su mokiniais ir tėvais ar globėjais.
10. Į mokytojų rengimo programas įtraukti skaitmeninės pedagogikos ir sveikatos stiprinimo bei ligų prevencijos kompetencijų ugdymą.
11. Iš esmės sustiprinti ar sukurti naujas vaikų, tėvų, mokytojų ir visos visuomenės mokomąsias (mokymosi visą gyvenimą priemonėmis) socialinių, emocinių, sveikatos ir kultūrinių kompetencijų ugdymo pandemijos metu programas, aktyviai panaudojant naujus nuotolinius kultūros išteklius, ir išmokyti mokytojus.
12. Naudojantis mokslo rezultatais, atsakingos žiniasklaidos ir ekspertiniais ištekliais, iš esmės sustiprinti ar sukurti naujas medijų raštingumo mokomąsias programas, siekiant padidinti vaikų, tėvų, mokytojų ir visos visuomenės atsparumą infodemijai, melagienoms ir konspiracijos teorijoms, ir apmokyti mokytojus.
13. Pasitelkti į pagalbą NVO ir savanorius pandemijos problemų švietime įveikai.
14. Sustiprinti viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimą pandemijos problemų švietime įveikai.
15. Bendradarbiaujant ŠMSM su SADM, sustiprinti socialines paslaugas šeimoms ir vaikams teikiančių organizacijų ir mokymo įstaigų bendradarbiavimą, siekiant sumažinti vaikų, augančių socialinės rizikos veiksnių paveiktose šeimose, socialinę atskirtį ir jos didėjimo riziką.
16. Pradinio ugdymo vaikų ar bet kokio amžiaus specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų tėvams (bent vienam iš tėvų) sudaryti sąlygas dirbti sutrumpintą darbo dieną, neprarandant uždarbio.

17. Bendradarbiaujant ŠMSM su SAM, stiprinti vaikų sveikatos priežiūrą, žalos sveikatai prevenciją, deramą dėmesį skiriant regėjimo sutrikimų bei nutukimo prevencijai bei psichikos sveikatos stiprinimui ir psichologinių problemų prevencijai.
18. Pasitelkus visuomenės sveikatos biurus, didinti ugdymo įstaigose dirbančių visuomenės sveikatos specialistų atsakomybę bei atskaitomybę, šviečiant ir aktyviai rūpinantis mokyklų bendruomenių sveika gyvensena.
19. Siekiant pagerinti prastėjančią paauglių miego kokybę ir jų sveikatą bei padidinti mokymosi sėkmę, mokyklų steigėjams rekomenduojama pavėlinti pirmosios pamokos pradžia, ir pamokas pradėti ne anksčiau kaip 9 val. ryto.
20. Tretinio lygio sveikatos priežiūros įstaigose sukurti daugiadisciplines vaikų ir paauglių, persirgusių sunkesne Covid-19 ligos forma, sveikatos stebėjimo ir priežiūros specialistų komandas.
21. Šeimoms, patiriančioms socialinės rizikos veiksnius, ir šeimoms, turinčioms vaikų su specialiaisiais ugdymo(si) poreikiais, suteikti ir finansuoti interneto prieigą, šią paramą įtraukiant į vaikų paramos paketą. Internetinio ryšio paslauga turi būti teikiama su įdiegta tėvų kontrolės funkcija, kuri leistų tėvams riboti turinio prieinamumą. Esant galimybių, tėvų kontrolės paslaugos įsigijimą kompensuoti visiems 2-14 metų amžiaus vaikų tėvams ar globėjams.